

коллективизма, что является необходимым условием их успешной социальной интеграции.

**Ключевые слова:** подвижные игры, физическая подготовленность, глухие дети.

## MOTOR ACTIVITIES AND PSYCHOLOGICAL TRATES' CORRECTION BY MEANS OF FAK MOTION ESAMES IN SCHOOLCHILDREN WITH HEARING IMPAIMENTS

Ihor VYPASNIAK

*Precarpathion National University named after V. Stepfanyk*

**Abstract.** The problem of increase of motor activities of deaf children by means of folk motion games and entertainments is presented. The game activity gives an opportunity of bringing up deaf children in the sense of collectivism, which is a necessary prerequisite for condition of their successful social integration.

**Key words:** motion games, physical preparedness, deaf children.

## ГРУПОВІ ЗАНЯТТЯ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ ЯК ФОРМА СОЦІАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ГЛУХИХ ДІТЕЙ

Ігор ВИПАСНЯК

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника*

**Постановка проблеми.** У зв'язку з інтенсифікацією сучасного життя, появою нових соціально-економічних явищ з усією гостротою постає проблема соціальної адаптації та інтеграції глухих дітей і необхідність пошуку адекватних засобів корекції негативних наслідків цієї вродженої та набутої патології.

Перед багатьма глухими дітьми, крім проблеми вибору майбутньої професії, постають соціально-психологічні проблеми. Невизначеність соціально-економічного положення поряд із втратою слуху сприймається ними як втрата життєвої перспективи.

У вітчизняній та зарубіжній літературі відзначаються негативні наслідки втрати слуху, які в цілому проявляються зниженням адаптаційної здатності до нових і нерідко складних, для цього контингенту дітей, життєвих умов.

Надання ефективної допомоги таким дітям ускладнюється через відсутність цілісного, достатньо відпрацьованого методологічного підходу до визначення змісту, форм і методів корекції психологічного стану засобами фізичної культури.

Як свідчить досвід практичної діяльності, без вирішення особистісних проблем глухих дітей неможливо вирішити проблему їх соціальної адаптації та інтеграції. Проте відомо, що більшість індивідуальних негативних психологічних якостей нівелюється або бодай значно знижується в умовах, які виникають на мікросоціальному рівні, тобто в малих контактних групах. Власне, в таких групах процес спілкування і навчання

взаємодії носить безпосередній характер, а знання особливостей хоча б однієї із сторін такої взаємодії, наприклад, інтеграції, дає підставу стверджувати, що вона виступає важливою умовою для розуміння іншої (наприклад, соціальної адаптації).

У державній системі оздоровлення населення в якості однієї із основних форм психологічної підтримки використовується груповий тренінговий метод, який реалізується в рамках програм соціальної інтеграції різних груп населення.

Однак використання групових засобів фізичної культури для глухих дітей не проводилося. Тому широке впровадження програм соціальної адаптації та інтеграції глухих дітей з використанням засобів фізичної культури в рамках групової роботи потребує проведення спеціальних досліджень з оцінки психологічних характеристик дітей після участі глухих дітей у таких програмах.

**Метою дослідження** було визначити рівень розвитку особистісних соціально значимих психологічних якостей глухих дітей, та встановити вплив групових занять фізичною культурою на розвиток особистісних соціально значимих психологічних якостей у глухих дітей.

**Методи дослідження.** Дослідження проводилося на базі школи-інтернату для глухих дітей м. Калуша (Івано-Франківська область). Всього у експерименті брали участь 63 учні даної школи. Психодіагностичне обстеження проводилося за допомогою батареї особистісних тестів Кеттела, EPN (Г. Айзенка) і методики соціальної групової згуртованості (М. Корольчук). У батарею були включені факторні методики, які дозволяють досліджувати різні підструктури особистості, і методики, спрямовані на вивчення окремих якостей, що здатні змінюватися під впливом групових занять.

В основу групових занять фізичною культурою були покладені різноманітні ігри й методи тренування: рухливі ігри із застосуванням перегляду відеозапису, командні вправи, методи "рухливого штурму" і направленої координації. Застосовувалися вміння й навички "рухливого спілкування".

Дослідження проводилося в чотири етапи:

- на першому проводилося попереднє анкетування, спрямоване на дослідження особистісних проблем глухих дітей, що дозволило отримати оцінку власних думок і переживань, які актуальні для глухих дітей в умовах соціальної ізоляції;
- на другому – сформована група дітей з явними ознаками соціальної дезадаптації та нейротизму;
- на третьому – групові тренінгові заняття для розвитку психомоторних здібностей у таких дітей;
- на четвертому – повторне психодіагностування в кінці тренінгової роботи з метою вивчення психологічних наслідків таких занять.

Для цього дітей просили за п'ятибальною шкалою оцінити наявність і ступінь змінності змін після проходження занять:

- у взаємовідносинах між учасниками власне експериментальної групи;
- у взаємовідносинах з однокласниками, які не брали участі в експерименті;
- у взаємовідносинах із старшими і молодшими дітьми;
- у звичайному стані здоров'я і самопочуття;
- у активності пошуку нових вподобань;
- у здібностях і вміннях;
- у відношенні до перспективи майбутнього працевлаштування;

- у переживаннях;
- в особистісних якостях;
- у цінностях і можливостях самореалізації.

**Результати дослідження та їх обговорення.** Аналіз результатів обстеження дітей різного віку виявив статистично значиму різницю у психологічних якостях. Свідчить про те, що “стаж” суттєво впливає на соціальну дезадаптацію цих дітей. Чим менший вік, тим більша соціальна дезадаптація. Підтверджує цю думку порівняльний аналіз результатів дослідження факторної структури особистісних якостей дітей (табл.1).

Таблиця

**Результати тестування за Кеттелем у порівнянні з нормативними даними (критерії Уїскаксона)**

Фактор	попереднє		повторне		P
	Середнє значення	Медіана	Середнє значення	Медіана	
A	12,82	12	14,52	13	
B	6,83	7	7,22	8	
C	13,29	14	15,52	16	
E	12,64	12,8	12,24	12	
F	11,53	11	11,30	10	
G	14,29	14	14,67	14	
H	12,44	12	13,42	14	
I	11,41	10,7	11,41	12	
L	9,40	10	8,30	8,5	
M	11,52	12	4,20	4	
N	11,10	12	13,70	12	
O	11,48	12	10,30	10	
Q <sub>1</sub>	12,45	12	12,39	13	
Q <sub>2</sub>	9,50	9,5	9,32	9	
Q <sub>3</sub>	14,11	14	14,71	14	
Q <sub>4</sub>	14,50	12	11,22	11,5	
Тест Айзенка					
шкала Р	4,26	4	3,24	3,5	
шкала Е	15,91	14	18,21	14,5	
шкала Н	14,67	14	10,26	10,5	
Тест групової згуртованості					
фактор А	14	10	22	10	
В	12	12	23	11	
С	10	11	22	9	
Г	9	12	4	12	
Д	13	12	17	4	
Е	8	14	5	12	

У табл.2 представлені відносні показники, які мають значиму різницю вираженості факторів тесту Кеттела. Дані табл.1 і табл.2 свідчать про певних особистісних якостей, які значимо відрізняються від нормативних даних. Серед них – схильність до відхилення від загальноприйнятих правил і норм поведінки, безтактність у спілкуванні, нездатність контролювати свої дії при односторонній інертності, пасивності, що створює певні труднощі в процесі адаптації до нових умов.

Результативність групових занять фізичною культурою за експериментальною програмою визначається даними порівняльного аналізу психологічних профілів. Результати якого представлені в табл. 2.

Таблиця.2

**Відносні показники статистично значимої різниці рівнів вираженості факторів 16-PF у глухих дітей (%)**

Фактор	Низький	Нижче середнього	Вище середнього	Високий
A	4,8	30,2	46,6	18,4
B	29,4	42,7	15,7	12,2
E	29,3	40,6	26,4	3,7
F	24,4	39,2	19,1	17,3
G	–	17,3	48,6	34,1
M	39,2	36,5	20,5	3,8
N	1,3	11,2	33,9	53,6
Q <sub>2</sub>	15,8	47,9	33,7	3,6
Q <sub>3</sub>	4,7	8,5	33,8	53
Q <sub>4</sub>	19,6	52,5	23,2	4,7

Суттєве зниження показників фактора М пов'язане з формування таких якостей, як прагматичність і реалістичність. Як результат – посилення впевненості в собі, у своїх силах і можливостях, підвищилася емоційна врівноваженість (фактор С) і рівень активності у контактах з іншими дітьми (фактор Н). Одночасно знизилась тривожність (фактор О), настороженість і рівень психофізичної напруженості та нервозності (фактор Q<sub>4</sub>), дещо підвищилася відкритість і самовиразність відчуттів та емоцій (фактор L). Усе це загалом свідчить про формування загальних орієнтирів, нових навичок і знань, отриманих в процесі групових занять фізичною культурою, що призводить до зростання стабільності психічного стану і зниження загальної тривожності глухих дітей.

При аналізі результатів повторного тестування, за Г. Айзенком, [1] встановлено, що групові заняття фізичною культурою сприяють підвищенню ступеня екстраверсії. Це пов'язане зі збільшенням рівня контактності на заняттях фізичної культури, необхідністю широкого спілкування, що веде до зростання оптимізму при оцінці власної життєвої позиції.

Наприкінці експерименту у глухих дітей спостерігається підвищення впевненості в собі, вони краще оволодівають прийомами спілкування між собою, набувають зниження рівня нейротизму.

Позитивне зростання індивідуальних психологічних якостей кожного окремого учасника групи проявляється у змінах результатів діагностики групової згуртованості. Під час експерименту 73,6% дітей показали низькі результати в оцінці факторів А, Б, В і Д, що свідчить про відсутність згуртованості серед учасників групи, в їх невідкритості та високої індивідуальної замкнутості. На відсутність інтересливості, незацікавленість до соціальних контактів вказує перевага фактору Е, які обумовлюють певний ступінь відчуження від соціуму.

Під час експерименту у 56,8% дітей (до рівня 20-23 балів) зростають показники фактора А, у 46,6% – фактора Д і у 86,2% – фактора Б, що свідчить про високий рівень групової згуртованості. Поряд із середніми показниками (14 – 18 балів) фактора В і високими значеннями факторів Г та Е, результати групового тестування вказують на підвищення рівня згуртованості, що обумовлено активним розвитком процесів індивідуальної адаптації та соціальної інтеграції глухих дітей.

### Висновки

1. Попередні результати досліджень глухих дітей свідчать про певну своєрідність психологічного портрету, який відрізняється вираженістю таких якостей, як відхилення від загальноприйнятих норм поведінки, нездатність контролювати свої дії, неохочість до підкорення, пасивність, інертність.
2. З віком спостерігається різниця в емоційному стані, їх особистісних якостей, які відповідають загальнотеоретичній уяві про наявність специфічних для глухих дітей психологічних реакцій.
3. Характер змін особистісних характеристик відповідає вирішенню основних завдань соціальної адаптації та інтеграції в процесі фізичного виховання в спецшколі, що дозволяє говорити про високу результативність групової роботи як форми психологічної підтримки глухих дітей і підтверджується даними повторного тестування.
4. Зміст групових занять адекватно відображає основні психологічні проблеми глухих дітей і направлені на формування особистісних якостей, які забезпечують можливість вирішення глухими дітьми завдань з успішною соціальною адаптацією та інтеграцією.

### Література

1. Айзенк Г. Ю. Проверьте свои интеллектуальные способности. – Рига: Внпс, 1992. – 171с.
2. Белей М. Д., Гоян І. М. Методи психодіагностики: інструментарій та процедурні особливості. – Івано-Франківськ: Плай, 2001. – 204с.
3. Корольчук М. С., Осьодло В. І. Психодіагностика: Навч. посібник / За заг. ред. М. С. Корольчука. – К.: Ельга, Ніка-центр, 2004. – 400с.

## ГРУПОВІ ЗАНЯТТЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРОЮ ЯК ФОРМА СОЦІАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ГЛУХИХ ДІТЕЙ

Ігор ВИПАСНЯК

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника*

**Анотація.** В статті висвітлено розвиток важливих соціально-психологічних якостей глухих дітей.

**Ключові слова:** глухі діти, групова фізична культура.

## ГРУППОВАЯ ФИЗИЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА КАК ФОРМА СОЦИАЛЬНОЙ ИНТЕГРАЦИИ ГЛУХИХ ДЕТЕЙ

Игорь ВЬПАСНЯК

*Прикарпатский национальный университет имени Василя Стефаника*

**Аннотация.** В статье описано развитие важных социально-психологических качеств глухих детей.

**Ключевые слова:** глухие дети, групповая физическая культура.

## PHYSICAL TRAINING IN GROUPS AS A FORM OF SOCIAL INTEGRATION OF DEAF CHILDREN

Igor VYPASNYAK

*The Precarpathian National University named after Vasyl Stefanyk*

**Abstract.** In the article the level of development of personal socially important psychological qualities of deaf children is disclosed out and the influence of the work in groups during physical training lessons on the development of psychological qualities of deaf children was established.

**Key words:** DEAF children, physical training in groups.

## ОЦІНКА РІВНЯ РОЗВИТКУ АНАТОМО-ФІЗІОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ДІТЕЙ 4–6 РОКІВ

Сергій ГАВРИШКО

*Мукачівський гуманітарно-педагогічний інститут*

**Постановка проблеми.** Обґрунтування критеріїв визначення фізичного розвитку та фізичної підготовленості дитини та окреслення шляхів їх застосування у практиці фізичного виховання має значний теоретичний і практичний інтерес. Мукачівський Е. С., підкреслює, що “без цих критеріїв важко здійснювати індивідуальну роботу з дітьми, добирати оптимальні засоби фізичної культури, диференціювати фізичне навантаження під час проведення занять, ранкової зарядки та рухливих ігор” [3].

Нижчею авторів [3, 11, 4] запропоновані узагальнені методики комплексного визначення фізичного стану дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Використавши дані, за цими методикам, автори порівнюють результати із розробленими показниками фізичного розвитку та рухової підготовленості дітей. Це забезпечує комплексне рівня розвитку кожного показника окремо.

В практичній діяльності, розподіляючи групу дітей на підгрупи, для реалізації диференційованого підходу до них, вихователям та вчителям легше аналізувати єдину інтегральну оцінку.

В попередніх статтях нами розглядалась система визначення інтегральної оцінки фізичної підготовленості хлопчиків і дівчаток 4-6 років. Але ефективно врахування індивідуальних особливостей дітей при визначенні рівня фізичної підготовленості можливе загалом за аналізом анатомо-фізіологічних особливостей організму дітей.

**Мета роботи** – розробити систему оцінки анатомо-фізіологічних особливостей дітей 4–6 років.

Основні аналізу спеціальної літератури був відібраний комплекс показників для визначення рівня морфофункціональних можливостей [5].

В дослідженні визначались:

1. Морфологічні показники – зріст, вага, ОГК, ЕГК [2, 8].